

BP Műhely

Budapest középfokú köznevelési intézményei

Alapdokumentum

Háttérdokumentum

Bevezető

A budapesti és agglomerációs középfokú köznevelési rendszer strukturális feszültségei egyre sürgetőbb oktatáspolitikai kihívást jelentenek a főváros számára. Jelen alapdokumentum célja átfogó, jogszabályi és statisztikai alapokon nyugvó képet adni a magyar középfokú köznevelési rendszer intézményi, fenntartói és működési kereteiről, különös tekintettel Budapest és agglomerációja helyzetére, az intézménytípusok kapacitásviszonyaira, a tanulólétszámok alakulására és a területi egyenlőtlenségekre. A dokumentum ezáltal megalapozhatja a fővárosi és agglomerációs középfokú oktatás fejlesztésére, kapacitástervezésére és szegregációcsökkentésére vonatkozó döntéseket.

A tanulmány részletesen bemutatja a magyar középfokú köznevelési rendszer jogszabályi, intézményi és működési kereteit, különös tekintettel Budapest és agglomerációja helyzetére. A rendszer alapját a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény és a szakképzésről szóló 2019. évi LXXX. törvény képezi, amelyek meghatározzák az intézménytípusokat és azok működését. A középfokú oktatás három fő intézménytípusa a gimnázium, a technikum és a szakképző iskola. A gimnázium általános műveltséget nyújt és felsőoktatási továbbtanulásra készít fel, a technikum ötvözi az érettségit és a szakmai képzést, míg a szakképző iskola elsősorban gyakorlati szakmai tudást biztosít.

A tanulmány kiemeli a 2020-as szakképzési reform jelentőségét, amely megerősítette a technikumok szerepét, és új, duális képzési lehetőségeket hozott létre. Részletes statisztikai adatok mutatják be az intézményi kapacitásokat: országosan több száz gimnáziumi és technikum feladatellátási hely működik, amelyek jelentős része a fővárosban koncentrálódik. Budapest és Pest vármegye együtt a gimnáziumi képzés több mint egyharmadát adja.

A fenntartói rendszer sokszínű: az állami intézmények mellett jelentős az egyházi és magánfenntartású iskolák aránya, különösen a gimnáziumi szektorban. A magánintézmények növekvő jelenléte és a tandíjak széles skálája a társadalmi különbségek megjelenésére is utal.

A tanulólétszámok alakulása hosszú távon növekvő trendet mutat, különösen Budapesten és az agglomerációban. Az intézmények száma ugyanakkor kisebb ütemben bővült, ami növekvő kapacitáskihasználtságot eredményezett. A tanulmány kitér az oktatási ingázás jelenségére is, amelyet a főváros erős intézményi vonzereje és a szabad iskolaválasztás erősít.

A teljesítményértékelésben fontos szerepet játszanak a kompetenciamérések és a rangsorok, amelyek ugyanakkor korlátozottan tükrözik az iskolák pedagógiai hozzáadott értékét. A dokumentum végül rámutat a rendszerben meglévő területi különbségekre és az iskolai szegregáció problémájára, amely mind társadalmi, mind oktatáspolitikai szempontból meghatározó kihívás.

A dokumentum elsődleges célcsoportja a fővárosi és kerületi oktatáspolitikai döntéshozók, intézményvezetők és fejlesztési szakemberek, másodlagos célcsoportja mindazok – köztük kutatók, elemzők és civil szereplők –, akik Budapest

középfokú oktatásának helyzetét és fejlesztési összefüggéseit szeretnék adataalapú megközelítésben megérteni.

Kulcsszavak: Budapest, középfokú oktatás, köznevelés, intézményrendszer

Tartalomjegyzék

Bevezető.....	2
1 Jogsabályi háttér és fogalommeghatározások.....	5
1.1 A középfokú köznevelés jogsabályi alapjai.....	5
1.2 Intézménytípusok és képzési formák	5
1.3 Budapest agglomerációjának lehatárolása	6
2 Az intézményi struktúra és a fenntartói rendszer	7
2.1 Az intézmények száma és típusai.....	7
2.2 A fenntartói struktúra.....	8
2.2.1 Állami (tankerületi) fenntartású intézmények:	8
2.2.2 Egyházi fenntartású intézmények:.....	9
2.2.3 Magán és alapítványi fenntartású intézmények:.....	9
2.2.4 Egyetemi gyakorlóiskolák:	9
3 Technikumok.....	10
3.1 Intézményi kapacitás és területi megoszlás.....	10
3.2 A 2026-os technikumi rangsor indikátorai.....	10
3.3 Strukturális folyamatok és beiskolázási tendenciák.....	11
4 A tanulói létszám és a beiskolázási tendenciák alakulása.....	12
4.1 Hosszú távú tendenciák: 2000–2025.....	12
4.2 Az elmúlt tíz év részletes trendjei: 2015–2025	13
4.3 A felsőoktatásba való továbbtanulás és az érettségi arányok.....	13
5 Területi elhelyezkedés és az erős iskolák koncentrációja	14
5.1 Kerületi megoszlás és a teljesítményi koncentráció.....	14
5.2 Az intézményi szegregáció és deszegregációs politika.....	15
6 Kapacitástelítettség és területi egyenlőtlenségek.....	16
6.1 Férőhelyek és tanulólétszám viszonya	16

6.2	Területi egyenlőtlenségek a kerületek és az agglomeráció között.....	17
6.3	Az ingázás szerkezete és mértéke.....	18
6.4	Az ingázás hatása a fővárosi közlekedési rendszerre	18
6.5	Iskolai felvételi és beiskolázási körzetek – ingázást generáló mechanizmusok.....	19
7	Finanszírozás és fenntartói kiadások.....	20
7.1	Az állami finanszírozás keretrendszere	20
7.2	Egyházi és magán intézmények finanszírozása	20
8	Intézményi teljesítmény és a rangsorok értelmezése	21
8.1	A Mandiner–OH rangsor módszertana és korlátai.....	21
8.2	Kompetenciamérési eredmények és az iskolai hozzáadott érték	22
9	Kritikus területek és kihívások	23
9.1	Demográfiai nyomás és kapacitásbővítés.....	23
9.2	Iskolai szegregáció és esélyegyenlőség.....	23
10	Összegzés	24
11	Felhasznált források.....	25

1 Jogsabályi háttér és fogalommeghatározások

1.1 A középfokú köznevelés jogszabályi alapjai

A középfokú köznevelési intézményrendszer jogi keretét elsősorban a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény (a továbbiakban: Nkt.) határozza meg. Az Nkt. 11-13/A. §-a rögzíti a köznevelési intézmények típusait, köztük a középfokú intézményeket, amelyek az általános iskolai tanulmányokat lezáró nyolcadik évfolyam elvégzését követően vehetők igénybe.

A szakképzésre vonatkozó szabályozást a szakképzésről szóló 2019. évi LXXX. törvény (Szkt.) rendezi, amely a korábbi szakközépiskola fogalmát megszüntette és a technikum, illetve a szakképző iskola intézménytípusokat vezette be. E törvény 2020. szeptember 1-jével lépett hatályba, és alapvetően átalakította a szakképzési rendszer intézményi struktúráját: a technikumok ötéves képzésben biztosítanak érettségire és szakmai végzettségre felkészítő oktatást, míg a szakképző iskolák hároméves, érettségi nélküli szakmai képesítést adnak.

A köznevelési intézmények alapítására, nyilvántartásba vételére és működési engedélyére vonatkozó szabályokat az Nkt. 21–23. §-ai tartalmazzák. A 21. § (2) bekezdése szerint az állami fenntartású intézményeket a kincstár, illetve a tankerületi központ által fenntartott intézmények esetében a hivatal veszi nyilvántartásba. A fenntartói jogok és kötelezettségek részletes szabályai a 83–85. §-okban találhatóak.

A nem állami (egyházi és magán) fenntartású intézmények nyilvántartásba vételét és a hatósági ellenőrzést az intézmény székhelye szerint illetékes fővárosi vagy vármegyei kormányhivatal végzi. Budapesten e feladatkörért a Budapest Főváros Kormányhivatala felelős, amelynek kijelölt szervezeti egységei gyakorolják a köznevelési hatósági jogköröket.

1.2 Intézménytípusok és képzési formák

A középfokú köznevelési intézmények az Nkt. és az Szkt. alapján az alábbi típusokba sorolhatók: gimnázium, technikum és szakképző iskola.

A gimnázium általános középfokú képzést nyújtó, érettségi vizsgára felkészítő intézmény. Képzési ideje négy évfolyam (9–12. osztály), de hat évfolyamos (7–12.) és nyolc évfolyamos (5–12.) változatban is működhet. Az utóbbi két forma korábbi felvételi életkort (12, illetve 10 éves kor) jelent. A gimnáziumi nevelés-oktatás általános képzési tartalmú, nem köti ki a tanuló pályaválasztását, és közvetlenül felsőoktatási felvételre készít fel. Jellemzője az ISCED 3A szint szerinti besorolás.

A technikum a 2020. szeptember 1-jei szakképzési reform óta a szakgimnázium jogutódja, amely öt éves képzési ciklusban (9–13. évfolyam) ötvözi az érettségi

vizsgára való felkészítést a technikus oklevél megszerzésével. A struktúra első két évében zajló ágazati alapozó oktatást a 10. évfolyam végén esedékes ágazati alapvizsga zárja le, amely előfeltétele a 11–13. évfolyamokon megvalósuló, jellemzően duális rendszerű szakirányú oktatásnak. A képzés végén tett komplex szakmai vizsga a hatályos szabályozás értelmében kiváltja az ötödik érettségi tantárgyat, és emelt szintű érettségi tanúsítványnak minősül, megfelelve az MKKR 5 szintnek. A rendszer kiemelt eleme a felsőoktatási szinergia, amely az okleveles technikus képzési forma révén közvetlen kreditbeszámítást és felvételi pontelőnyt biztosít a szakirányú továbbtanuláshoz.

A szakképző iskola hároméves képzésben szakmai végzettséget ad, mely után az érettségi bizonyítvány megszerzése meghatározott ideig lehetséges, de nem a képzés része. Az ISCED 3C szintnek felel meg. Célcsoportja elsősorban azok a tanulók, akik szakmai gyakorlati pályán kívánnak elhelyezkedni, és nem terveznek felsőoktatási továbbtanulást.

A fenti kategóriákon belül az egyes intézmények ún. feladatellátási helyenként regisztráltak a KIR (Köznevelési Információs Rendszer) adatbázisában. Egy intézmény több feladatellátási hellyel is rendelkezhet, ami a statisztikai összehasonlítást bizonyos mértékig megnehezíti. E dokumentumban – a KSH STADAT 23.1.2.9. tábla metodikájának megfelelően – a feladatellátási helyek száma szolgál az intézményi lefedettség mérőszámaként, ami egységesebb területi összehasonlítást tesz lehetővé.

1.3 Budapest agglomerációjának lehatárolása

Az agglomeráció fogalmának közigazgatási, statisztikai és funkcionális értelmezése nem egységes. E dokumentumban az alábbi lehatárolásokat alkalmazzuk, és jelöljük, melyik összefüggésben melyik értelmezés kerül alkalmazásra:

Közigazgatási értelemben az agglomeráció Pest vármegye közigazgatási területével azonosítható, amely 2023. január 1-jétől – a korábbi Pest megye helyébe lépve – vármegyei jogállással rendelkezik. E megközelítés az Nkt. és a KSH STADAT területi bontásának alapja, és e dokumentum statisztikai adatainál is ezt alkalmazzuk.

Funkcionális értelemben a Budapesti Agglomeráció a BAFT (Budapesti Agglomeráció Fejlesztési Tanács) által nyilvántartott, jogilag nem kötött, de szakmailag elismert területi egység, amely Budapest és 80 agglomerációs település körzetét foglalja magában. Az agglomerációs tagtelepülések Budakeszitől Gödöllőn át Érdig terjednek, és több járáshoz (Budakeszi, Dunakeszi, Érdi, Gödöllői, Gyáli, Pilisvörösvári járás stb.) tartoznak. A BAFT-lista az ingázáselemzésben és a területi tervezési dokumentumokban rendszeresen hivatkozási alapként jelenik meg.

A jelen dokumentum az oktatási ingázás és a közlekedési hatások tárgyalásakor a funkcionális agglomerációs körzet fogalmát alkalmazza, amelyet a BKK közlekedési vonzaskörzete és a KIFIR felvételi rendszer beiskolázási adatai alapján közelítünk meg. A statisztikai összehasonlításához azonban mindig a közigazgatási értelemben vett Pest vármegye adatait adjuk meg.

2 Az intézményi struktúra és a fenntartói rendszer

2.1 Az intézmények száma és típusai

A 2024/2025. tanévre vonatkozó nyilvánosan elérhető adatok (KSH STADAT 23, 2024. augusztus; Oktatási Hivatal–KIR, 2024) alapján Magyarországon összesen 880 gimnáziumi feladatellátási helyen folyik nappali rendszerű gimnáziumi képzés. Technikumból 758, szakképző iskolából 462 működik országosan.

Budapesten a gimnáziumi feladatellátási helyek száma a 2024/2025. tanévben 205, Pest vármegyében 87, ami a Közép-Magyarország nagyrégió egészén összesen 292 helyet jelent. Ez az adat az 1. táblázatban kerül összefoglalásra, amelyből jól látható a fővárosi koncentráció.

Területi egység	Gimnáziumi feladatellátási helyek	Arány az országos összesből
Budapest	205	23,3%
Pest vármegye	87	9,9%
Közép-Magyarország nagyrégió	292	33,2%
Magyarország összesen	880	100%

1. táblázat: Gimnáziumi feladatellátási helyek száma területi egységenként, 2024/2025. tanév. Forrás: KSH STADAT 23.1.2.9., 2024. augusztus.

A technikumokra és szakgimnáziumi iskolákra vonatkozóan a KSH STADAT a következő területi bontást közli:

Területi egység	Technikumi és szakgimnáziumi iskolák száma	Arány az országos összesből
Budapest	145	19,3%
Pest vármegye	45	5,9%
Közép-Magyarország nagyrégió	190	25,3%
Magyarország összesen	753	100%

2. táblázat: Technikumok és szakgimnáziumi iskolák száma területi egységenként, 2024/2025. tanév. Forrás: 23.1.2.10. Technikumi, szakgimnáziumi oktatás és nevelés vármegye és régió szerint

A gimnáziumokon belül lényeges képzési szerkezeti különbségek figyelhetők meg Budapest és az agglomeráció között. A Mandiner–Oktatási Hivatal közös rangsorának (2026) intézményprofiljai alapján a budapesti top 20-ban szereplő gimnáziumi intézmények döntő többsége 4 és 6 évfolyamos képzést kínál, de több intézmény (pl. a XVII. kerületi Balassi Bálint Nyolcévfolyamos Gimnázium, az ELTE Radnóti Miklós Gyakorló Gimnázium) nyolc évfolyamos képzési formát is fenntart.

2.2 A fenntartói struktúra

Az Eurydice/Eurypedia magyarországi adatlap (KSH STADAT 23, OH-KIR, 2024) szerint az országos gimnáziumi intézményi struktúra fenntartó szerinti megoszlása a következő: az intézmények 32,5%-a állami (tankerületi központi) fenntartású, 27,5%-a egyházi, 42%-a magán/alapítványi. Ez az arány rendkívüli mértékben különbözik az óvodák (81,7% állami) és az általános iskolák (75,5% állami) struktúrájától, ami a középfokú szinten a nem állami fenntartók kiemelt szerepét mutatja.

2.2.1 Állami (tankerületi) fenntartású intézmények:

Budapest területén 2017. január 1-jétől kilenc tankerületi központ látja el az állami fenntartói feladatokat, megoszlásuk Budapest kerületi illetékességi területeinek lefedettségéhez igazodik. Ezek: Belső-Pesti, Közép-Pesti, Észak-Pesti, Észak-Budapesti, Dél-Pesti, Kelet-Pesti, Dél-Budai, Közép-Budai és Külső-Pesti Tankerületi Központ. A tankerületek az Nkt. és a fenntartókra vonatkozó részletes szabályok alapján önálló költségvetési szervként gazdálkodnak; az általuk fenntartott intézmények pedagógusainak bérét és az intézmények dologi kiadásainak egy részét a Klebelsberg Központ koordinálja az éves költségvetési törvény keretein belül.

2.2.2 Egyházi fenntartású intézmények:

A legnagyobb egyházi fenntartók közé tartozik a Ciszterci Iskolai Főhatóság (pl. Budai Ciszterci Szent Imre Gimnázium), a Magyarországi Evangélikus Egyház (Deák Téri Evangélikus Gimnázium), a Dunamelléki Református Egyházkerület (Baár-Madas Református Gimnázium), valamint a Baptista Szeretetszolgálat Egyházi Jogi Személy (Kőrösi Csoma Sándor Gimnázium, rangsor 10.). Az egyházi iskolák finanszírozását az Nkt. 88. § (3)–(4) bekezdése szabályozza: az állam az egyházi fenntartású intézmények pedagógusai után átlagbér alapú költségvetési hozzájárulást fizet – az állami intézményekben alkalmazottak elismert létszáma és átlagbére alapján számítva, a pontos mértéket az éves költségvetési törvény határozza meg –, feltéve, hogy az intézmény a működési engedélyben foglaltaknak megfelelően működik.

2.2.3 Magán és alapítványi fenntartású intézmények:

E fenntartói kör a gimnáziumok számát tekintve az országos összes 42%-át teszi ki, és különösen a fővárosban nagyszámú és sokszínű. A budapesti alapítványi és magángimnáziumok listáját az Oktatási Hivatal DARI-rendszere tartalmazza, amelynek 2024-es összeállítására több tucat ilyen intézményt sorol fel. Ezek között vannak tandíjmentes (vagy névleges hozzájárulást kérő) alapítványi intézmények, alternatív pedagógiai programot kínáló iskolák (pl. Alternatív Közgazdasági Gimnázium – AKG, IX. kerület), és az évi 1,5–10 millió forint közötti tandíjat kérő nemzetközi magániskolák. Az Eduline platform (eduline.hu) 2025. szeptemberi összeállítására az alternatív és magániskolák tandíjait dokumentálja. Az Eduline (2025. szeptember 19.) adatai szerint a brit, amerikai és francia tanterv szerinti képzést nyújtó budapesti nemzetközi iskolákban az éves tandíj 3,2 millió forinttól (International Christian School of Budapest) 10,3 millió forintig (The British International School) terjed. A BDO Corporate Finance felmérése szerint 2020–2023 között a magániskolákban tanuló diákok száma Magyarországon 59 000-ről 64 000 főre nőtt.

2.2.4 Egyetemi gyakorlóiskolák:

Önálló, de fontos kategóriát alkotnak az egyetemek által fenntartott gyakorlóiskolák. Ezek a szabályos állami finanszírozás helyett az anyaintézményük (például az ELTE) költségvetéséből kapnak fenntartói forrást, és pedagógusképzési céllal is működnek. Ilyen intézmény a rangsorban élre kerülő Budapesti Fazekas Mihály Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium (fenntartó: Belső-Pesti Tankerületi Központ), az ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskola és az ELTE Trefort Ágoston Gyakorló Gimnázium (fenntartó: ELTE), valamint az ELTE Apáczai Csere János Gyakorló Gimnázium és Kollégium (fenntartó: ELTE). Ezek az intézmények a felsőoktatási törvény és a köznevelési törvény kettős hatálya alatt működnek.

3 Technikumok

A budapesti középfokú szakképzés rendszerszintű elemzése során a technikum intézménytípusa kiemelt jelentőséggel bír a fővárosi munkaerőpiaci utánpótlás és a felsőoktatási bemenet szempontjából. A hatályos szabályozási környezetet a szakképzésről szóló 2019. évi LXXX. törvény (Szkt.) határozza meg, amely a technikumot ötéves képzési modellként definiálja, egyesítve a gimnáziumi érettségire való felkészítést a szakmai végzettség megszerzésével. Ez a struktúra 2020. szeptember 1-jével lépett hatályba, és alapjaiban alakította át a szakképzési hálózatot, biztosítva az átjárhatóságot a technikus oklevél és a szakirányú felsőfokú tanulmányok között.

3.1 Intézményi kapacitás és területi megoszlás

Az aggregált statisztikai adatok alapján a budapesti szakképzési hálózat jelentős súlyt képvisel az országos ellátórendszerben. A rendelkezésre álló adatsorok szerint a technikumi és szakképző iskolák aránya a budapesti régióban az országos összesített kapacitás 19,3%-át teszi ki. Ez a koncentráció tükrözi a főváros gazdasági dominanciáját és a speciális ágazati (informatikai, műszaki, gazdasági) képzési igényeket. A fenntartói szerkezet diverzifikált: a szakképzési centrumok alá tartozó állami intézmények mellett jelentős a magán- és alapítványi szektor jelenléte is.

3.2 A 2026-os technikumi rangsor indikátorai

A Mandiner 2026-os technikumi rangsora a szakképzésről szóló 2019. évi LXXX. törvény (Szkt.) alapján átalakított intézményi struktúra teljesítményét méri egy komplex, adatalapú értékelési keretrendszerben. A rangsor felépítése során alkalmazott rendszerszemlélet az intézményi munkát nem egyetlen mutató, hanem több, egymást kiegészítő mérőszám alapján értékeli.

A módszertan központi elemét az Országos Kompetenciamérés (OKM) eredményei képezik, különös tekintettel a 10. évfolyamos tanulók körében végzett szövegértési és digitális eszköztudási felmérésekre. Ezen standardizált adatok lehetővé teszik a tanulói alapkészségek fejlettségi szintjének objektív összehasonlítását az intézmények között. A tehetséggondozási hatékonyság mérésére a rangsor integrálja az Országos Középiskolai Tanulmányi Versenyeken (OKTV) elért eredményeket, amelyeket egy súlyozott horizontális index formájában érvényesít az értékelésben.

A képzési kimenetek minőségét a rendszer a közép- és emelt szintű érettségi vizsgák átlageredményei, valamint a szakmai vizsgák sikeres teljesítési arányai útján vizsgálja. Ez az indikátorcsoport közvetlen visszacsatolást ad az intézmények pedagógiai hozzáadott értékéről és a munkaerőpiaci/felsőoktatási megfeleléséről. Az adatok összesítése során a mérés figyelembe veszi az intézmények specifikus ágazati besorolását is, biztosítva, hogy a rangsor a

szakpolitikai célkitűzésekkel összhangban a minőségi szakképzési centrumokat emelje ki.

3.3 Strukturális folyamatok és beiskolázási tendenciák

Hosszú távú folyamatokat tekintve a budapesti szakképzési expanzió a 2000/2001-es tanév óta dinamikus növekedést mutatott, amelyet egy enyhe demográfiai hullámvölgy után stabilizálódás követett. A szakképzésbe belépő tanulók létszáma a legutóbbi ciklusban 15%-os emelkedést mutatott, elérve az 58 535 főt a vizsgált szektorokban. Ez a tendencia összefügg a pályaorientációs mechanizmusok fejlődésével és a duális képzési modell (vállalati partnerek bevonása) erősödésével. A rangsor adatai visszaigazolják, hogy a budapesti technikumok nem csupán a szakmaszerzést, hanem a felsőfokú továbbtanulási esélyek javítását is szolgálják, csökkentve a korai iskolaelhagyás kockázatát

A Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal (NSZFH) által közzétett, a Mandiner hetilappal együttműködésben kidolgozott 2025. évi Technikumi Rangsor releváns adatokkal egészíti ki a budapesti szakképzési hálózat rendszerszintű elemzését. Az NSZFH és az Oktatási Hivatal közhiteles adatbázisaira épülő rangsor módszertana hét objektív indikátort ötvöz, amelyek között a beiratkozó tanulók 8. évfolyamos tanulmányi eredményei, a bemeneti kompetenciamérések, a közismereti és szakmai érettségi vizsgák mutatói, valamint az oklevélszerzési arány és a lemorzsolódási mutatók szerepelnek kiemelt súllyal.

A rangsor adatai megerősítik a budapesti technikumok minőségi stabilitását és a szektor általános teljesítményjavulását, rögzítve, hogy a TOP 100-as lista intézményeinek összesített átlaga 86-ról 89 pontra emelkedett az előző ciklushoz képest. A fővárosi intézményhálózat reprezentativitása magas: az országos elitbe összesen 18 budapesti technikum került be, amelyek földrajzi eloszlása a pesti oldal dominanciáját tükrözi, különös tekintettel Ferencvárosra, Újlipótvárosra és Angyalföldre.

A fővárosi rangsor élmezőnyében a Budapesti Műszaki SZC Petrik Lajos Két Tanítási Nyelvű Technikum foglal helyet az országos 9. pozícióban, amely vegyipari, környezetvédelmi és vízügyi, valamint informatikai ágazatokban nyújt speciális képzést. Ezt szorosan követi a BMSZC Neumann János Informatikai Technikum (11. hely) és a Budapesti Gazdasági SZC több tagintézménye, köztük a Károlyi Mihály (12. hely), a Hunfalvy János (14. hely) és a Keleti Károly (18. hely) közgazdasági technikumok. Az adatok értelmezése alapján megállapítható, hogy a budapesti technikumok nem csupán kapacitásukban, hanem szakmai hozzáadott értékükben is a nemzeti szakképzési rendszer tartóoszlopait jelentik, biztosítva a szakképzésről szóló 2019. évi LXXX. törvény (Szkt.) szerinti érettségi és technikus oklevél együttes megszerzésének magas színvonalát.

A fenntartói struktúra tekintetében a budapesti TOP 100-as intézmények többsége állami szakképzési centrumok irányítása alá tartozik, ugyanakkor a rangsor előkelő helyein megjelennek a nem állami szektor szereplői is, mint például a Forrai Metodista Gimnázium és Művészeti Technikum (27. hely).

4 A tanulói létszám és a beiskolázási tendenciák alakulása

4.1 Hosszú távú tendenciák: 2000–2025

A KSH STADAT 23.1.2.9. adatsora a gimnáziumi nappali oktatás tanulólétszámát 2000/2001 és 2024/2025 között tartalmazza területi bontásban. Az adatsor Budapestre vonatkozó részét elemezve három jól elkülöníthető szakasz azonosítható. Az első szakasz (2000/2001–2006/2007): folyamatos, mérsékelt növekedés jellemzi, a tanulólétszám 47 330 főről (2000/2001) 51 817 főre emelkedett (2006/2007). Ez az időszak a gimnáziumi képzés expanzióját és az intézményi bővítést tükrözi, párhuzamosan az általános iskola felső tagozatát kiváltó 8 évfolyamos gimnáziumok elterjedésével. A második szakasz (2007/2008–2015/2016): az időszak elején enyhe visszaesés tapasztalható (2007: 50 917, 2013/2014: 48 468), majd 2014-től ismételt emelkedés indul meg. Az átmeneti csökkenés részben a demográfiai hullámvölgygel, részben a 2012-es tankötelezettségi korhatár 18-ról 16 évre való leszállításával hozható összefüggésbe. A harmadik szakasz (2016/2017–2024/2025): dinamikus, töretlen növekedés jellemzi. A tanulólétszám 50 820 főről (2016/2017) 58 535 főre emelkedett 2024/2025-re, ami közel 15%-os növekedés egyetlen évtized alatt. A csúcspont a 2023/2024. tanév jelentette (58 962 fő), azt követően 2024/2025-re minimális csökkenés (kb. 0,7%) figyelhető meg, ami valószínűsíthetően demográfiai ingadozásnak tudható be.

Pest vármegye adatai a következő trendet mutatják: az agglomerációs övezet gimnáziumi tanulólétszáma 2000/2001 és 2024/2025 között folyamatosan és töretlenül növekedett (12 600 főről 21 333 főre, +69,3%).

Az ezer lakosra jutó gimnáziumi tanuló mutatója megerősíti a területi különbségeket: Budapesten ez az érték 26,9-ről (2000/2001) 34,7-re (2024/2025) nőtt, Pest vármegyében 11,8-ről 16,0-ra. A különbség továbbra is számottevő: a főváros 2024/2025-ben is közel kétszeres relatív sűrűséget mutat a gimnáziumi tanulók tekintetében. Ez egyidejűleg több tényező következménye lehet: a fővárosi gimnáziumi intézményi kínálat nagyobb sűrűsége, a Pest vármegyei tanulók Budapestre irányuló ingázása, illetve Pest vármegye népességének a gimnáziumi férőhely-bővülésnél gyorsabb növekedése – vagy e hatások együttes érvényesülése.

A 2024/2025. tanév statisztikai kereteit vizsgálva lényeges pontosságot igényel a teljes középfokú oktatási szektor és a specifikus intézménytípusok adatainak szétválasztása. A KSH 23.1.1.1. számú adatsora alapján a középiskolában tanulók teljes száma országosan 542 ezer fő, míg a szakiskolai és készségfejlesztő

képzésben további 7 ezer diák vesz részt. Kirajzolódik, Budapest és az agglomerációs régió súlya, ahol a közel 80 ezer gimnáziumi tanuló (amelyből Budapesten 58 535, Pest vármegyében pedig 21 333 fő folytat tanulmányokat) nem csupán a gimnáziumi szektor egyharmadát, hanem a teljes magyar középiskolai hálózat egyik legmeghatározóbb demográfiai egységét alkotja.

4.2 Az elmúlt tíz év részletes trendjei: 2015–2025

A 2015–2025 közötti évtizedet vizsgálva a legfontosabb statisztikai tény, hogy a budapesti gimnáziumi tanulólétszám 49 600 főről (2015/2016) 58 535 főre emelkedett, ami 18%-os növekedés. Pest vármegyében ugyanebben az időszakban a növekedés 17 136-ról 21 333 főre, azaz 24,5%-ra rúg. Mindkét területen tehát dinamikus növekedés zajlott a vizsgált évtizedben.

Az intézményszám változása: Budapesten a gimnáziumi feladatellátási helyek száma 2015/2016-ban 184 volt, 2024/2025-re 205-re nőtt (+11,4%). Pest vármegyében ugyanez 77-ről 87-re emelkedett (+13,0%). Az intézménybővülés üteme elmarad a tanulólétszám-növekedés mértékétől, ami átlagosan magasabb kihasználtságra utal.

Budapesten a gimnáziumi pedagógusok száma 2015/2016-ban 5 215 főt tett ki; ez 2024/2025-re 5 970 főre nőtt (+14,5%). Pest vármegyében 1 672-ről 1 926 főre emelkedett (+15,2%). A pedagóguslétszám növekedése közelebb áll a tanulólétszám-növekedéshez, mint az intézménybővüléshez, ami arra utal, hogy a bővülő kapacitás elsősorban meglévő intézmények belső fejlesztésével (több osztály, több pedagógus) valósul meg, nem új intézmények alapításával.

4.3 A felsőoktatásba való továbbtanulás és az érettségi arányok

Az Eurydice/Eurypedia magyarországi adatlap (2024) szerint az érettségizett 18 évesek aránya a nappali oktatásban részt vevők körében 65,6%, míg a korai iskolaelhagyók aránya 10,3% (KSH STADAT 23, 2024. augusztus). E mutatók önmagukban nem budapesti adatok, de jelzik az országos tendenciát, amelytől a főváros tipikusan kedvezőbb irányban tér el.

A Mandiner–OH rangsor (2026) módszertana szerint az egyik legfontosabb minőségi mutató a felsőoktatásba továbbtanulók aránya. A rangsor módszertana a 2025-ben rendes érettségi vizsgát tevők és a 2025-ben felsőfokú szakképzésbe, alapképzésbe, illetve osztatlan képzésbe felvett diákok számának hányadosaként definiálja ezt a mutatót. Ezen belül a rangsor hét egyenlő súlyú indikátort alkalmaz: (1) a gimnáziumba jelentkezők aránya a meghirdetett férőhelyekhez, (2) a felvételi pontszám matematikából és magyarból, (3) a 10. évfolyamos kompetenciamérés átlaga, (4) az érettségi vizsga átlaga, (5) az emelt szintű érettségik aránya, (6) az OKTV-döntős tanulók száma, és (7) a felsőoktatásba továbbtanulók aránya.

5 Területi elhelyezkedés és az erős iskolák koncentrációja

5.1 Kerületi megoszlás és a teljesítményi koncentráció

A Mandiner–OH 2026-os gimnáziumi rangsor (Mandiner Különkiadás, 2026) alapján a 100 legjobb magyarországi gimnázium közül 43 budapesti székhelyű, míg Pest vármegyéből 7 intézmény szerepel a top 100-ban, köztük a Budaörsi Illyés Gyula Gimnázium, a Dunakeszi Radnóti Miklós Gimnázium, a Gödöllői Török Ignác Gimnázium, a Szigetszentmiklósi Batthyány Kázmér Gimnázium, a Gödöllői Premontrei Gimnázium, az Érdi Vörösmarty Mihály Gimnázium és a Váci Piarista Gimnázium. Ez az arány jól szemlélteti a főváros kiemelkedő súlyát a gimnáziumi minőségi rangsorokban.

A Mandiner-rangsor módszertanilag az Oktatási Hivatal által gyűjtött köznevelési adatbázisokra épül (2024–2025-ös tanév középfokú felvételi adatai, 2025. márciusi–májusi digitális kompetenciamérési eredmények, 2024–2025-ös tanévi tanulmányi versenyeredmények, 2025. május–júniusi érettségi adatok és felsőoktatási felvételi eredmények). A rangsor tehát köznevelési hatósági adatokon alapul.

A rangsor alapján azonosítható néhány kerületi és területi minta. A legjobb 20 budapesti gimnázium egymástól nem véletlenszerűen szórt kerületi elhelyezkedésű: a belső pesti kerületek (V., VIII., XII., XIV., XVII.), a budai oldalon a XI. és XII. kerület, illetve egyes külső kerületek (XVIII., XVI.) adják az élmezőnyt. Az V. kerület (Belső-Pesti Tankerületi Központ illetékessége) kiemelkedő sűrűséget mutat: az Eötvös József Gimnázium (4. helyezett), a Fazekas (1. helyezett, VIII. kerület, mégis a Belső-Pesti Tankerület fenntartásában), a Veres Pálné Gimnázium (15. helyezett) és más intézmények is ebbe a zónába koncentrálnak.

A legjobb 5 budapesti gimnázium és adataik a rangsorból:

Rangsor (Bp.)	Intézmény neve	Kerület	Fenntartó	Pedagógus	Diák
1.	Budapesti Fazekas M. Gyakorló Gimn.	VIII.	Belső-Pesti TK	80	625
2.	ELTE Radnóti M. Gyakorló Gimn.	XIV.	ELTE	105	737
3.	Békásmegyeri Veres Péter Gimnázium	III.	Észak-Bp. TK	73	593
4.	Budapest V. ker. Eötvös József Gimn.	V.	Belső-Pesti TK	91	921
5.	Szent István Gimnázium	XIV.	Közép-Pesti TK	63	678

3. táblázat: A budapesti top 5 gimnázium alapadatai. Forrás: Mandiner–OH Gimnáziumi Rangsor, 2026.

A Mandiner–OH Gimnáziumi Rangsor 2026-os kiadása a tanulmányi teljesítménymutatók mellett egy egészség- és diáksporthorizontú értékelési mutatót is közöl. Az egészségindexet a Magyar Diáksport Szövetség a Mathias Corvinus Collegiummal együttműködve dolgozta ki, két összetevő alapján: egyrészt a tanulók fittségi állapotára vonatkozó Netfit-mérési adatok (tápláltsági állapot, túlsúly és elhízás aránya, kardiovaszkuláris és vázizomzati fittség), másrészt az iskolák sporttehetség-gondozó aktivitását kifejező mutató (a diákolimpián nevezett tanulók száma és aránya, valamint az országos versenyeken elért 1–8. helyezések) alapján. Az összehasonlíthatóság érdekében a számítás kizárólag a 9–12. évfolyamos tanulók adataira terjed ki.

A budapesti top 20 intézmény egészségindexei 21 (Szent István Gimnázium) és 100 (Fazekas Mihály Fővárosi Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium, Radnóti Miklós Gimnázium) között szóródnak. Ez az eltérés jelzi, hogy a tanulmányi rangsorban kiemelkedő intézmények egészség- és sportteljesítménye nem feltétlenül korrelál egymással, ami a rangsor szerkesztői szerint az iskolák pedagógiai profiljának és intézményi kapacitásainak különbözőségéből adódhat.

5.2 Az intézményi szegregáció és deszegregációs politika

A magyarországi iskolai szegregáció rendszerszintű elemzését a Rosa Parks Alapítvány által készített deszegregációs jelentés tartalmazza, amely az Európai Unió támogatásával, a German Marshall Fund Proteus projektje keretében készült. Az Európai Bizottság Oktatási és Képzési Figyelő 2025 – Magyarország fejezete megállapítja, hogy Magyarország a PISA 2022-es mérés adatai alapján az EU tagállamai közül a legsúlyosabb szocioökonómiai alapú iskolai szegregációval

jellemezhető oktatási rendszerrel rendelkeznek: a hátrányos és kedvező helyzetű tanulók intézmények közötti szétválasztásának mértéke az uniós átlagot számottevően meghaladja. A szocioökonómiai háttér és az iskolai teljesítmény összefüggését illetően ugyanez a forrás az ICILS 2023 adataira hivatkozva rögzíti, hogy az EU-ban a felsőfokú végzettségű és az alacsonyabb végzettségű szülők gyermekei között átlagosan 33 százalékpontos teljesítménykülönbség mérhető; Magyarország esetében ez az eltérés 53 százalékpont, ami az uniós átlag közel másfélszerese.

Az etnikai dimenzió tekintetében az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (FRA) 2025-ös felmérésére hivatkozva az *Oktatási és Képzési Figyelő 2025* közli, hogy a 6–15 éves roma gyermekek 62%-a olyan intézménybe jár, amelynek tanulói összetételében a roma tanulók alkotják a többséget vagy az összes tanulót. E mutató alapján Magyarország a közép- és kelet-európai régióban a második legmagasabb értéket mutatja, ami az etnikai alapú tanulói koncentráció rendszerszintű jelenlétét igazolja.

Budapesten a szegregáció kérdése különös élességgel vetődik fel a hat- és nyolcévfolyamos gimnáziumok vonatkozásában. E képzési formák – amelyek felvételi eljárás útján, a hatévfolyamos esetében a 12., a nyolcévfolyamos esetében a 10. életévtől működnek – Berényi Eszter (2018) elemzése szerint a rendszerváltással egyidős és töretlen népszerűségük révén a középosztályi szelektációs törekvések egyik legfontosabb intézményes csatornájává váltak. A szerző megállapítása szerint a hat- és nyolcévfolyamos gimnáziumok iránti kereslet nem kizárólag az oktatás minőségének megítélésén, hanem nagymértékben az iskolába járók vélhető társadalmi összetételén alapuló szülői választáson nyugszik, ami strukturálisan hozzájárul a tanulói összetétel szocioökonómiai differenciálódásához. A szelekció korai életkorban történő intézményesülése ezáltal – a szabad iskolaválasztás elvével párhuzamosan – az iskolai szegregáció egyik oktatáson belüli tényezőjeként azonosítható (Berényi, 2018, in: Fejes J. B. & Szűcs N. (szerk.): *Én vétkem. Helyzetkép az oktatási szegregációról. Motiváció Oktatási Egyesület, 57–65. o.*).

A Köznevelési Stratégia 2025–2028-as intézkedési terve (1224/2025. (VI. 26.)) Korm. határozat) intézkedéseket tartalmaz az iskolai szegregáció csökkentésére.

6 Kapacitástelítettség és területi egyenlőtlenségek

6.1 Férőhelyek és tanulólétszám viszonya

A középfokú intézményi kapacitás mérésének két alapvető mutatója a meghirdetett férőhelyek száma és a felvett tanulók száma, amelyek aránya az ún. kihasználtsági mutatót adja. Az Oktatási Hivatal a középfokú felvételi eljárás adatait évente közzéteszi (OH Köznevelési adatok, prezentációk/tanulmányok menüpont),

amelyek intézménytípusonként tartalmazzák a meghirdetett tagozatszámokat és a jelentkezői, felvételi arányokat.

A 2023/2024-es tanévi felvételi eljárás adatai (OH) alapján az általános kép: a budapesti gimnáziumokra a felvételi iránt megnyilvánuló kereslet tartósan meghaladja a meghirdetett kapacitásokat, különösen a rangsorban élre kerülő intézményeknél. A Mandiner-rangsor módszertanában a gimnáziumba jelentkezők számának a meghirdetett férőhelyekhez viszonyított aránya az első indikátor, ami közvetlenül kapacitásnyomást mér. Az összeállítás szerint egyes kiemelt intézményeknél ez az arány a meghirdetett helyek többszörösét is elérheti.

Ezzel szemben a perifériális kerületekben (pl. XXIII. kerület, amely Budapest egyetlen ún. nagy területű, alacsony népsűrűségű kerülete, és ahol nem működik önálló gimnázium) vagy az agglomeráció külső övezeteiben a kapacitás jellemzően bőségesen rendelkezésre áll. Ez az egyenlőtlenség nem csupán minőségi, hanem területi is: a periférikus elhelyezkedés fizikailag megnehezíti a belső kerületek vonzó intézményeihez való hozzáférést.

6.2 Területi egyenlőtlenségek a kerületek és az agglomeráció között

Budapest 23 kerülete között jelentős eltérések mutatkoznak mind az intézménysűrűség, mind az intézményi teljesítmény tekintetében. A Mandiner–OH Gimnáziumi Rangsor 2026-os kiadása alapján a legkeresettebb fővárosi gimnáziumok nem egyenletesen oszlanak el a város területén: a rangsor élén álló intézmények többsége a belső és átmeneti budapesti kerületekben (III., VI., VIII. kerület) koncentrálódik, és tanulóikat az egész városból – feltételezhetően egyre nagyobb mértékben az agglomerációból is – vonzzák. E intézmények a felvételi rangsorban elfoglalt magas helyük révén önmagát erősítő vonzási hatást fejtenek ki (*Mandiner–OH Gimnáziumi Rangsor, 2026*).

Az agglomerációs övezet kapacitáshelyzetét illetően megállapítható, hogy míg a szuburbanizáció hatására Pest vármegye egyes városainak (Dunakeszi, Gödöllő, Budaörs, Érd) népessége a KSH STADAT 22.1.2.1. adatsora szerint folyamatosan növekszik, az ottani középfokú intézményi kapacitás bővítése feltételezhetően lassabban követi a demográfiai változásokat. A Pest vármegye legjobb gimnáziumai – köztük a Budaörsi Illyés Gyula Gimnázium, a Dunakeszi Radnóti Miklós Gimnázium és a Gödöllői Török Ignác Gimnázium – a Mandiner–OH rangsor alapján kiemelkedő teljesítményt mutatnak, ugyanakkor az agglomerációs kapacitáshiány pontos mértéke és a budapesti ingázás ezzel való összefüggése nyilvánosan elérhető, intézményi szintű adatokból közvetlenül nem igazolható (*KSH STADAT 22.1.2.1.; Mandiner–OH Gimnáziumi Rangsor, 2026*).⁶ Ingázás, közlekedés és a fővárosi közlekedési rendszer terhelése

6.3 Az ingázás szerkezete és mértéke

A tanulói ingázás kettős irányban értelmezhető: egyrészt az agglomerációból (Pest vármegye) Budapestre irányuló ingázás, amelynek keretében a Pest vármegyei lakóhellyel rendelkező tanulók fővárosi intézményeket látogatnak; másrészt a belső városi ingázás, amelynek keretében a budapesti lakóhellyel rendelkező tanulók a lakóhelyüktől eltérő területben működő iskolát választják.

Az agglomerációból Budapestre irányuló ingázás pontos létszámát intézményi szintű, nyilvánosan elérhető adatsor nem tartalmaz. Az OH KIFIR középfokú felvételi rendszer tartalmaz adatokat a felvett tanulók lakóhelyéről, de ezek aggregált formában nem hozzáférhetők a nagyközönség számára. A KSH TÉR-KÉP 2023 kiadványa a foglalkoztatási célú ingázás részletes elemzését nyújtja, de az oktatási célú ingázást nem tárgyalja külön fejezet formájában.

Közvetve az ingázás léptékére utal az a tény, hogy Pest vármegye gimnáziumi tanulólétszáma (21 333 fő) és az ott működő intézmények száma (87) alapján az agglomerációs kapacitás önmagában is jelentős, de a tanulók egy részét vonzza a fővárosi intézmény.

Apáti Norbert és Péntes János munkájára támaszkodva kijelenthető, hogy a középfokú oktatási ingázás az agglomerációs térségekben, különösen Budapest környékén mutatja a legnagyobb intenzitást. Míg az országos tanulói létszámcsökkenés miatt sok térségben visszaszorult a mobilitás, a budapesti agglomerációban intenzív és bővülő ingázási övezetek figyelhetők meg. Budapest szerepe kiemelkedő: a főváros nem csupán a közvetlen környezetéből, hanem a kedvező közlekedési adottságok és a magas presztízsű intézményhálózat révén az ország szinte teljes területéről vonz diákokat. A kutatók rámutatnak, hogy a budapesti vonzáskörzet messze a legkiterjedtebb és legösszetettebb az országban, ahol a szuburbanizáció (a városból való kiköltözés) és a minőségi oktatás iránti igény együttesen gerjeszti a napi szintű ingázást. Ez a folyamat megerősíti a főváros dominanciáját a középfokú oktatási piacon, miközben a Pest vármegyei intézményeknek ezzel a rendkívül erős központi elszívó hatással kell versenyezniük a tehetséges diákokért.

6.4 Az ingázás hatása a fővárosi közlekedési rendszerre

A BKK (Budapesti Közlekedési Központ) 2025. augusztus 29-i közleménye (bkk.hu) a 2025/2026-os tanév kezdetével összefüggésben részletezi a tanítási időszakra érvényes menetrend sűrítésének logikáját. A közlemény megállapítja, hogy szeptember 1-jétől – a tanévkezdés miatt – a szokásosnál is sűrűbb forgalomra és zsúfoltabb utakra kell számítani a reggeli órákban. A legfontosabb fejlesztések a tanulóingázás szempontjából:

A tanítási időszakban érvényes, a nyárinál sűrűbb menetrend szeptember 1-jétől lép hatályba, a legfontosabb vonalakon reggel 9 óráig a csúcsidőszaki követési távolság érvényes. A 81-es trolibusz (Zugló) reggeli csúcsforgalomban 10–12 percenként jár, az iskolai forgalom kiszolgálása érdekében. A 160-as autóbusz délutáni csúcsidőben 20 perces helyett 15 percenként közlekedik – ez a járat a Budaörs felőli agglomerációs tanulóiingázást is érinti.

Az agglomerációból érkező tanulók közlekedési igényének kiszolgálása érdekében a BKK és a MÁV-Volán együttműködése keretében (az ÉKM – Építési és Közlekedési Minisztérium megrendelésére) a 218-as autóbusz útvonala módosult: az Üröm és Pilisborosjenő felé vezető járat menetrendjét az Aranyvölgy vasútállomásra érkező vonatokhoz igazították, javítva ezzel az agglomerációs elérhetőséget. A 64-es buszcsalád járatai is sűrűbben térnek be a solymári vasútállomáshoz, ami a Solymár–Budaliget–Pesthidegkút térségből Budapestre ingázók (köztük középiskolások) számára kínál gyorsabb, közvetlen kötöttpályás összeköttetést a belvárosba.

A BKK közleményéből kiolvasható rendszerlogika: a közösségi közlekedés tervezése – mind a fővárosi járatok menetrendi sűrítése, mind az agglomerációs buszhálózat fejlesztése – a tanévkezdés mint rendszerterhelési csúcsidőszak figyelembevételével, strukturálisan is az oktatási ingázáshoz alkalmazkodik. Az iskolakezdés tehát a fővárosi közlekedésszervező számára önálló tervezési keretelemet jelent, ami implicit módon megerősíti, hogy a tanulói forgalom a csúcsforgalom meghatározó komponense.

A BKK azt javasolja az utazóknak – beleértve az iskolába induló tanulókat és kísérőiket –, hogy hétfő reggel a szokásosnál 5–10 perccel korábban induljanak el, és lehetőség szerint a metrót részesítsék előnyben a pályaudvarokhoz való eljutáshoz (ahol a Keleti pályaudvar 2025 szeptemberére tervezett felújítási munkái átmeneti kapacitáshiányt okoztak). Ez az útmutatás közvetett módon jelzi a tanulói csúcsforgalom kritikus voltát.

6.5 Iskolai felvételi és beiskolázási körzetek – ingázást generáló mechanizmusok

A magyarországi középfokú felvételi rendszer nem körzeti, hanem versenyalapú: a tanuló az ország bármelyik középiskolájába jelentkezhet, a felvétel az írásbeli felvételi eredmény és az általános iskolai osztályzatok pontszámai alapján zajlik a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény (Nkt.) és a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet keretei között. A szabad iskolaválasztás joga az Nkt. 72. § (1) bekezdés b) pontjában a szülők jogaként kerül rögzítésre.

A Mandiner–OH Gimnáziumi Rangsor 2026-os kiadásának adatai alapján a legkeresettebb fővárosi gimnáziumok területi eloszlása egyenlőtlen: a rangsor élén álló intézmények a város meghatározott kerületeiben koncentrálódnak, ami a lakóhelytől távolabb eső intézmények irányába mutató tanulói ingázást strukturálisan valószínűsít. E hatást erősíti a nyolcévfolyamos gimnáziumi képzési forma, amelybe a tanulók az Nkt. 14. § (2) bekezdése alapján a 10. életévüktől, tehát a középfokú tanulmányok megkezdését megelőző négy évvel iratkoznak be: a korai életkorban meghozott, hosszú időhorizontú intézményválasztási döntés a lakóhelytől független iskolaválasztást és az azzal járó ingázást strukturálisan beágyazottá teszi.

A Középkolai Felvételi Navigátor (sulinavigator.hu) civil szervezet által fenntartott oktatástájékoztató platform az iskolák elhelyezkedésének és közlekedési megközelíthetőségének vizsgálatához térképes megjelenítést és útvonaltervező eszközt biztosít, ami közvetett módon jelzi, hogy a közlekedési elérhetőség a felvételi döntések egyik szempontjaként is megjelenik.

7 Finanszírozás és fenntartói kiadások

7.1 Az állami finanszírozás keretrendszere

A köznevelési intézmények finanszírozásának alapszabályait a mindenkori éves költségvetési törvény, az Nkt. 88–93. §-ai, valamint a 326/2013. (VIII. 30.) Korm. rendelet (a pedagógusok előmeneteli rendszere) tartalmazzák. Az állami fenntartású intézmények finanszírozása feladatalapú: a Klebelsberg Központ a tankerületi központokon keresztül biztosítja a pedagógusok személyi juttatásait és járulékait, a dologi kiadásokat és a felújítási forrásokat.

A Pedagógiai Folyóiratok/Új Köznevelés folyóirat (folyoiratok.oh.gov.hu) alapján a tankerületi fenntartású intézmények számított létszáma a KIR 2017-es statisztikája szerint 730 634 fő volt, amelyre a 2017-es teljesített dologi kiadások (82,4 milliárd Ft) alapján egy tanulóra 112 751 Ft dologi kiadás jutott. 2018-ra ez az összeg 126 367 Ft-ra nőtt. Ezek az adatok az intézményi működés alacsony dologi-kiadási szintjét mutatják, ami az intézményi infrastruktúra fejlesztési igényeinek hátterét is magyarázza.

7.2 Egyházi és magán intézmények finanszírozása

Az egyházi és magán köznevelési intézmények finanszírozása az Nkt. 88. § (3)–(4) bekezdése alapján valósul meg. A (3) bekezdés általános szabályként rögzíti, hogy a központi költségvetés a nem állami fenntartású intézmények köznevelési feladatainak ellátásához költségvetési hozzájárulást biztosít, feltéve, hogy az intézmény a működési engedélyben foglaltaknak megfelelően végzi tevékenységét. A (4) bekezdés ennél részletesebb szabályt állapít meg az egyházi és más nem állami fenntartók számára: az állam átlagbér alapú költségvetési

hozzájárulást fizet a pedagógusok és a nevelő-oktató munkát közvetlenül segítő alkalmazottak illetménye, munkabére és járulékai kifizetéséhez, méghozzá az állami és önkormányzati fenntartású intézményekben alkalmazottak elismert létszáma és átlagbére alapján számítva. Az átlagbér alapú hozzájárulás pontos mértékét az éves költségvetési törvény határozza meg. Ez a konstrukció biztosítja, hogy a nem állami fenntartású intézmények pedagógusainak bérköltségét az állam az állami intézményekével összehasonlítható szinten fedezze, ugyanakkor a finanszírozás nem automatikus kiegészítő normatíva formájában, hanem a törvényben meghatározott feltételek teljesítéséhez kötötten érvényesül.

A magániskolák finanszírozása alapvetően tandíjból és alapítványi forrásból történik. Ahogyan az Eduline cikksorozata (2025. szeptember 19., 2025. március 7.) dokumentálja, a budapesti alternatív és alapítványi iskolák éves tandíjai széles skálán mozognak: az AKG esetében közel 1,9 millió Ft/év (2024/2025), a Közgazdasági Politechnikum esetében 1,56 millió Ft/év, egyes alapítványi gimnáziumoknál (pl. Everes/Budenz) 2 millió Ft/év, a nemzetközi magániskolák (British International School, American International School of Budapest) esetében 5–10 millió Ft/év. A BDO Corporate Finance adatai szerint 2020–2023 között a magániskolások száma 59 000-ról 64 000 főre nőtt Magyarországon. A magánintézményi szektor fent említett bővülése szorosan összefügg az Apáti és Pénzes (2023) által leírt intenzív agglomerációs ingázással: a tehetősebb rétegek a magasabb dologi felszereltségű és alternatív pedagógiát kínáló, főként budapesti magániskolák felé orientálódnak, ami tovább erősíti a főváros oktatási elszívó erejét.

8 Intézményi teljesítmény és a rangsorok értelmezése

8.1 A Mandiner–OH rangsor módszertana és korlátai

A Mandiner–Oktatási Hivatal (MCC–OH) Gimnáziumi Rangsor összeállítása a 2026-os kiadás szerint az Oktatási Hivatal adatbázisából veszi a forrásadatokat, amelyeket a médiapartner (Mandiner) szerkesztői tevékenysége rendez rangsorba. A rangsor tehát az OH köznevelési adatbázisára épül, de a szerkesztési és súlyozási döntések a médiatermék keretein belül születnek. A felhasznált adatok: a 2024–2025-ös középfokú felvételi eljárás adatai, a 2025. márciusi–májusi digitális kompetenciamérés 10. évfolyamos eredményei, a 2024–2025-ös tanulmányi versenyeredmények (OKTV), a 2025. érettségi adatok és a 2025. felsőoktatási felvételi eredmények.

A rangsor hét indikátorát az összeállítók egyenlő súllyal alkalmazzák. A rangsor nyilvánosan elérhető és az adott tanévre vonatkozó OH-adatokon alapul. Mivel azonban a rangsor médiatermék és nem hatósági adat, döntéshozatali folyamatokban kiegészítő eszközként, és nem önálló hivatkozásként javasolt alkalmazni.

A rangsor nem terjed ki technikumokra, szakképző iskolákra, és nem veszi figyelembe a tanulói szocioökonómiai háttér hatását (ún. hozzáadott értéket), ami ismert korlátja. Az Oktatási Hivatal kompetenciamérési adatai alapján elérhető az ún. egyéni fejlődési mutató, amely a tanuló előzetes teljesítményéhez viszonyítja az elért eredményt; ez közelebb áll a pedagógiai hatékonyság méréséhez, de kevésbé ismert és nehezebben kommunikálható.

8.2 Kompetenciamérési eredmények és az iskolai hozzáadott érték

Az Oktatási Hivatal évente szervezi meg és teszi közzé a 6., 8. és 10. évfolyamos tanulók körében végzett Országos Kompetenciamérés (OKM) intézményi eredményeit (okm.kir.hu). A mérés a matematikai eszköztudás és a szövegértési képesség területeit vizsgálja egységes, standardizált skálán. Szakmódszertani szempontból rögzítendő, hogy az aggregált intézményi mérési eredmények (nyers pontszámok) önmagukban nem alkalmasak az intézményi pedagógiai hozzáadott érték meghatározására, mivel nem választják el a tanulói összetétel (családi háttér) hatását az oktatás minőségétől. Az Európai Bizottság *Oktatási és Képzési Figyelő (2025)* című jelentésének Magyarország-fejezete megállapítja, hogy a szocioökonómiai státusz iskolai teljesítményre gyakorolt hatása a magyar oktatási rendszerben meghatározó: a diplomás és nem diplomás szülők gyermekeinek teljesítménye közötti 53 százalékpontos különbség az uniós átlagot meghaladja. Ezen adat strukturális összefüggésben igazolja az OKM-eredmények kontextusfüggő, a társadalmi környezetet figyelembe vevő elemzésének szakpolitikai szükségességét.

9 Kritikus területek és kihívások

9.1 Demográfiai nyomás és kapacitásbővítés

A KSH adatsorai alapján az elmúlt tíz évben a budapesti és Pest vármegyei gimnáziumi tanulólétszám együttesen közel 18–24%-kal nőtt, miközben az intézményszám bővülése (11–13%) ezt nem követte azonos ütemben. Ez a divergencia az átlagos osztálylétszámok és a pedagógus-terhelés növekedéseként jelenik meg. Az Eurydice/Eurypedia 2024-es adata szerint az országos gimnáziumi átlagos csoportméret 28,3 fő, ami az EU-s átlagnál magasabb; a budapesti csúcsintézményeknél ez az érték a 30–35 főt is meghaladhatja.

Az agglomerációs övezet dinamikus növekedése (Pest vármegyében az intézményszám 2000/2001 óta 46-ról 87-re nőtt, azaz közel megduplázódott) okozott tervezési és fenntartói igényt generál az érintett tankerületi központokra és az önkormányzatokra. A Dunakeszi, Érd, Budaörs, Gödöllő és Szigetszentmiklós körzetében az elmúlt öt évben több intézménybővítési és felújítási projekt indult, de ezek részletes adata az érintett tankerületek közérdekű adatközléseiben érhető el, nem képezi az országos aggregált statisztika részét.

9.2 Iskolai szegregáció és esélyegyenlőség

Az Európai Bizottság *Oktatási és Képzési Figyelő 2025 – Magyarország* fejezete megállapítja, hogy a 2022. évi PISA-felmérés adatai szerint Magyarországon volt a legmagasabb a leghátrányosabb helyzetű és a legkevésbé hátrányos helyzetű tanulók iskolák közötti szegregációja az EU-ban (*Gutiérrez et al., 2020 alapján*). Az etnikai dimenzió tekintetében a roma tanulók szegregációja a régióban a második legmagasabb: az FRA 2025-ös felmérése szerint a 6–15 éves roma gyermekek 62%-a olyan intézménybe jár, ahol a tanulók többsége vagy mindegyike roma. A szegregált iskolákban tanuló diákok kisebb valószínűséggel szereznek felső középfokú végzettséget, érettségiznek le sikeresen, vagy kezdenek felsőfokú tanulmányokba (*Hermann & Kisfalusi, 2023*). A nem megfelelő tanulási környezetet biztosító intézményekben – ahol az osztályban a tanulók legalább 50%-a az alapvető teljesítményszint alatt van – a tanárok is jellemzően kevésbé felkészültek (*Hermann & Horváth, 2022*). A köznevelési stratégia 2025–2028-as intézkedési terve (1224/2025. (VI. 26.) Korm. határozat) intézkedéseket tartalmaz az iskolai szegregáció és az egyenlőtlenségek csökkentésére. Az Nkt. és a köznevelési egyenlő bánásmód-követelmény elvi szinten tiltja a tanulók szegregálását, de a szabad iskolaválasztás elvével és a felvételi rendszerrel való feszültsége nem oldódott fel.

10 Összegzés

A tanulmány alapján a magyar középfokú köznevelési rendszer komplex, sokszereplős és jelentős területi különbségekkel jellemezhető struktúra, amely egyszerre hordoz modernizációs eredményeket és tartós problémákat. A szakképzési reform nyomán megerősödött technikai modell fontos előrelépést jelent, mivel képes összekapcsolni a munkaerőpiaci igényeket a felsőoktatási továbbtanulással. Emellett a fővárosi intézmények magas színvonala és országos vonzereje a rendszer egyik legnagyobb erőssége.

Ugyanakkor a budapesti koncentráció komoly egyenlőtlenségeket eredményez. A főváros elszívó hatása miatt az agglomeráció és más térségek intézményei versenyhátrányba kerülnek, ami fokozza a tanulói ingázást és a közlekedési rendszer terhelését. Az intézményi kapacitások bővülése nem tart lépést a tanulólétszám növekedésével, ami túlszűfolttságot és erőforrás-feszültségeket okozhat.

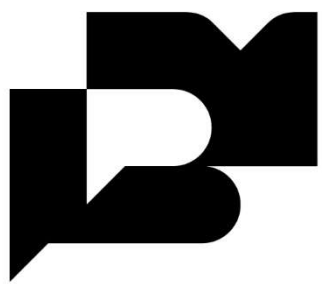
A fenntartói sokszínűség önmagában rugalmasságot biztosít, ugyanakkor hozzájárulhat a minőségi különbségekhez is. A magán- és egyházi intézmények növekvő szerepe részben a középosztályi igényeket tükrözi, ami erősíti a társadalmi szelekciót. A szabad iskolaválasztás és a versenyalapú felvételi rendszer tovább növeli a különbségeket, különösen a magas presztízsű gimnáziumok esetében. Kiemelt probléma az iskolai szegregáció, amely Magyarországon nemzetközi összehasonlításban is jelentős. A társadalmi háttér erősen befolyásolja a tanulói teljesítményt, és az oktatási rendszer jelenlegi működése ezt a különbséget nem csökkenti kellő mértékben.

Összességében a rendszer fejlesztése érdekében olyan szakpolitikai lépések szükségesek, amelyek javítják a területi egyensúlyt, csökkentik a szegregációt, és biztosítják a kapacitások igazságosabb elosztását. A hosszú távú fenntarthatóság kulcsa az esélyegyenlőség erősítése és az intézményi minőség kiegyenlítése.

11 Felhasznált források

- 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
- 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről (Nkt.)
- 2019. évi LXXX. törvény a szakképzésről (Szkt.)
- 326/2013. (VIII. 30.) Korm. rendelet a pedagógusok előmeneteli rendszeréről és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény köznevelési intézményekben történő végrehajtásáról. Nemzeti Jogszabálytár. <https://njt.hu/jogszabaly/2013-326-20-22>
- Apáti, Norbert, és Pénzes János: „A középfokú oktatási ingázás vizsgálata Magyarországon a 2010-es években.” *Educatio* 32, 2. sz. (2023): 207–227. <https://doi.org/10.1556/2063.32.2023.2.3>.
- BAFT – Budapesti Agglomeráció Fejlesztési Tanács: A Budapesti Agglomeráció településeinek listája. [Letöltve: 2025. február.] <https://baft.hu/telepulesek>
- BDO Magyarország (é.n.): Lehetőségek a magyarországi magánoktatási piacon. <https://www.bdo.hu/hu-hu/aktualitasok-blog/blog/lehetosegek-a-magyarorszag-maganoktatasi-piacon>
- Belügyminisztérium (2025): Köznevelési Stratégia 2021–2030 végrehajtásának a 2025–2028. évi intézkedési terve. [kormany.hu. https://kormany.hu/dokumentumtar/koznevelesi-strategia-2021-2030-vegrehajtasanak-a-2025-2028-intezkedesi-terve](https://kormany.hu/dokumentumtar/koznevelesi-strategia-2021-2030-vegrehajtasanak-a-2025-2028-intezkedesi-terve)
- Berényi Eszter (2018): Szabad iskolaválasztás és szegregáció. In: Fejes József Balázs és Szűcs Norbert (szerk.): *Én vétkem. Helyzetkép az oktatási szegregációról.* Motiváció Oktatási Egyesület, Szeged. 57–65. o. https://real.mtak.hu/104870/1/neumann_18263.pdf
- BKK Budapesti Közlekedési Központ (2025. augusztus 29.): Kezdődik az iskola – szeptember elsejétől sűrűbben indulnak a BKK járatai. <https://bkk.hu/hirek/2025/08/kezdodik-az-iskola-szeptember-elsejetol-surubben-indulnak-a-bkk-jaratai.15200/>
- Deszegregációs Jelentés (csatolt forrás): [deszegregacio-jelentes-a5_online.pdf](#)
- Eduline.hu (2022. december): Az összes alapítványi és magángimnázium Budapesten. https://eduline.hu/kozoktatas/20221216_alapitvanyi-es-maganiskolak-Budapesten
- Eduline.hu (2025. szeptember 19.): Pár százezertől a több millió forintos tandíjakig – ennyibe kerülnek a magyar alternatív iskolák. https://eduline.hu/kozoktatas/20250919_alternativ-iskolak-magyarorszagon-millios-tandij
- EU Education and Training Monitor 2025 – Hungary. Európai Bizottság. <https://op.europa.eu/webpub/eac/education-and-training-monitor/en/country-reports/hungary.html>

- Eurydice: Eurydice. (é. n.). Az oktatási rendszer alapvető statisztikai adatai – Magyarország. Eurydice Network. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/hu/eurypedia/hungary/az-oktatasi-rendszer-alapveto-statisztikai-adatai>
- Eurydice/Eurypedia – Magyarország: Az oktatási-képzési rendszer alapvető statisztikai adatai. Frissítve: 2025. március 10. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/hu/eurypedia/hungary>
- Középiskolai Felvételi Navigátor: <https://sulnavigator.hu/>
- KSH STADAT 23 – Az oktatási rendszer alapvető statisztikai adatai, 2024. augusztus.
- KSH STADAT 23.1.2.9. – Gimnáziumi oktatás és nevelés vármegye és régió szerint, 2000/2001–2024/2025. [Letöltve: 2025. február.]
- Mandiner: Mandiner. (2025. december 12.). Megjelent a Top 100 technikai rangsor 2026. <https://mandiner.hu/belfold/2025/12/megjelent-a-top-100-technikumi-rangsor-2026>
- Mandiner–Oktatási Hivatal: Országos Gimnáziumi Rangsor, 2026. Mandiner Különkiadás. [Médiatermék, nem hatósági adatkiadvány. Az OH adatbázisain alapul.]
- Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal (NIVE). (é. n.). Technikumi rangsor 2026. https://www.nive.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=10083:technikumi-rangsor-2026&catid=2&Itemid=101
- OH – Felvételi a középfokú iskolákban 2023/2024. tanévben. https://www.oktatas.hu/kozneveles/kozepfoku_felveteli_eljaras/prezentacio_k_tanulmanyok
- OH DARI – Digitális Adatszolgáltatási és Riportkészítő Informatikai Rendszer. <https://dari.oktatas.hu>
- OH Pedagógiai Folyóiratok – Új Köznevelés: Az állami és egyházi fenntartású iskolák finanszírozásáról. <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-kozneveles/az-allami-es-egyhazi-fenntartasu-iskolak-finanszirozasarol>
- OH-KIR – Köznevelési Információs Rendszer, fenntartói és intézményi adatok, 2024.

BP Műhely